

A művelődési házak és könyvtárak együttműködésének lehetőségei

Az új népművelési évad munkájának tervezésekor a könyvtárosok, művelődési otthon igazgatók egy része már a két intézmény munkájának egybehangolására törekedett. Megyénkben, Borsodban az edelényi, encsi és sátoraljaújhelyi járási művelődési házak igazgatói, valamint a járási könyvtárigazgatók külön munkaértekezleten beszéltek meg az együttműködés lehetőségeit, majd a munka megindulása után értékelték is addig végzett tevékenységüket.

Az együttműködés legjobban Sátoraljaújhelyen alakult ki. Itt havonta közös programot adnak ki. A címlapon nem a könyvtár, nem a művelődési ház programjára, hanem „Sátoraljaújhely város... népművelési programjára” hívják fel a figyelmet. A közös programban megtalálható a művelődési ház, a könyvtár különféle rendezvényeinek havi terve, felhívják a figyelmet a filmszínház rendezvényeire is. Emődön a „Minden házból egy olvasó” mozgalom csak a könyvtár és a művelődési otthon igazgatójának összefogásával valósulhatott meg. *Művelődési otthon igazgatóinknak tudomásul kell venniük, hogy a bolgár művelődési otthonok, a csitalisték munkája azért válhatott társadalmi tényezővé, mert azok a könyvtárakból, szervezett közösségekből szélesültek művelődési otthonokká.*

Eddigi tapasztalataink biztatóak, de az együttműködés nem merülhet ki csak a tervezés munkájában. Nem elegendő csak együtt tervezni a két intézmény különálló munkáját, hanem a két intézménynek együtt is kell élnie. Tudvalevő, hogy a népművelési munka jellege megváltozott. Erősen hangoztatjuk a klubélet jelentőségét. Sürgetjük is, hogy pl. az ismeretterjesztő munkát a klubokon belül a különböző rétegek, foglalkozási csoportok érdeklődési körének megfelelően kell szervezni. Sajnos, népművelőink körében az ismeretterjesztésen szinte csak a szóbeli ismeretterjesztést értik, állandóan megfélekednek az írásos (könyv, sajtó) és a modern technikai eszközök (magnó, lemezjátszó, dia-, mozgófilm, rádió, tv) adta lehetőségekről.

Az egységes népművelés összetett, együttes hatását kell érvényesíteni. Ez csak úgy lehetséges, hogy pl. a *művelődési ház különböző csoportjainak tagjai a könyvtárnak olvasói* is. Szinte elképzelhetetlen, hogy az irodalmi színpad tagjai ne legyenek könyvtári olvasók. (Pedig találunk már ilyen csoportot!) A könyvtárnak pedig ki kell elégítenie a művelődési házban működő *szakkörök könyvigényét, folyóirat szükségletét*, hiszen a művelődési házak szűkös anyagi ellátottságuk miatt nem rendelkeznek a megfelelő szakkönyvekkel, szaklapokkal.

Nemcsak a közös tervezés szükséges, de *közös felmérések, kölcsönös propaganda* is. A népművelés különböző ágazataiban dolgozók ismerjék egymás közönségét, egymás aktivistáit. A felméréseket ne olyan vonatkozásban végezzék, hogy mit olvas, mit néz meg a közönség, hanem inkább olyan irányban, hogy miért olvasnak az emberek. A mit-re megadják a választ a statisztikai adatok, a miértre csak emberközelből lehet választ kapni. *A könyvtáros legyen tagja a művelődési ház társadalmi vezetőségének* és viszont. A művelődési otthon igazgató és valamennyi munkatársa ismerje meg részleteiben is a könyvtár munkáját, annak problémáit, kisebb-nagyobb gyakorlati nehézségeit. *Az igazgató és valamennyi munkatársa iratkozzék be a könyvtárba.* A könyvtár állománya, folyóiratanyaga sok segítséget adhat mind a munkához, mind a népművelők általános műveltségének fejlesztéséhez. Együttal növeli a könyvtár tekintélyét is az olvasók előtt. A művelődési otthonba járó, szórakozást kereső dolgozók, különféle csoportok előtt is hasznos az igazgatónak és munkatársainak ilyen irányú példamutatása.

A kölcsönös propaganda legjobb módja: mindenféle rendezvény a művelődési otthonban a könyvtár bevonásával történik. A könyvtár minden népművelési tevékenységet segíthet a maga sajátos eszközeivel, de ezzel a saját célkitűzéseit is közelebb viszi a megvalósuláshoz. A leghasznosabb dolgok egyike a *kiállítások rendezése*. A művelődési ház adjon helyet a rendezvények színhelyén a kiállításoknak. A kiállítási anyag néhány tárlóban elfér, s ügyes elrendezés esetén nagy mozgósító erőt jelenthet.

Az együttműködés legfontosabb területe az ismeretterjesztés lehet. Már a *tervezés* idején közölje az igazgató a könyvtárossal a különböző témákat, hogy a könyvtáros elkészíthesse és a helyszínen ajánlhassa a témára vonatkozó irodalmat. De a bibliográfia ne csupán a könyvekre hívja fel a figyelmet, hanem közölje a könyvtár tulajdonában levő — az elhangzó témákról szóló — diafilmek, lemezek jegyzékét is. A művelődési házak mind gyakrabban küldenek névreszóló meghívókat

az ismeretterjesztő előadásokra, ankétokra. Ezeken a meghívókon általánosságban szerepel a rendezvény címe, helye és ideje, az előadó neve és az, hogy mindenkit szeretettel vár a rendezőség. A reklámpszichológia szerint ez még kevés, ez még nem kelti fel az érdeklődést, mert esetleg a címnek nincs mindenkire egyformán ható, kényszerítő ereje: feltétlenül elmegyek, meghallgatom az előadást. Legfeljebb csak ennyi: ha már megtiszteltek, elmegyek. Ha meghívókat nyomtatnak a művelődési házak, könyvtárak, feltétlenül vegyék figyelembe egymás munkáját. Más lenne egy-egy meghívó közönségszervező hatása, ha a meghívón, vagy akár a szórólapon ilyen szöveg lenne:

„Kedves Hallgatónk! Az *Út a tanyákról* című — a parasztélet változásairól szóló — előadás bizonyára felkelti érdeklődését, és szeretne erről még többet hallani. A járási könyvtár segítheti Önt abban, hogy alaposabban megismerkedhessék az említett témával. A könyvtárban megtalálja a következő könyveket:

Csoóri Sándor: Tudósítás a toronyból
Galambos Lajos: Gonoszkatyú
Galgóczy Erzsébet: Félúton
Mocsár Gábor—Tarr Ferenc: Tanyavilág — bomló világ
Sánta Ferenc: Húsz óra
Sinka István: Eltűnik a Hóri domb
Szabó Pál: Tiszám innen, Dunán túl...” stb.

Természetesen a könyvtárnak gondoskodnia kell arról, hogy a felsorolt könyvek már az előadás megkezdése előtt a helyszínen legyenek. Az *előadókat* is úgy kell felkészítenie, hogy maguk is ajánlják hallgatóiknak a témakörbe vágó irodalom tanulmányozását a helyi könyvtár anyagának felhasználásával.

A *felntöktatás* sikere is igen sokban attól függ, hogy milyen a népművelési munka színvonala, segítőkészsége. A könyvtáraknak fontos feladatuk, hogy a művelődési otthonban működő korrepetáló szakkörök, előkészítő tanfolyamok tagjainak az általános iskolai anyag kötelező olvasmányait, vagy a különféle tárgyakhoz tartozó szakirodalmat ajánlják, és tegyék minél könnyebben hozzáférhetővé a felnőttek számára. Rendezzenek részükre irodalmi esteket, ankétokat.

Az is fontos feladatuk a könyvtárosoknak, hogy a művelődési házakban folyó *nyelvtanfolyamokat, művészeti csoportokat, szakköröket* könyvekkel ellássák. Különösen a művészeti csoportokban tevékenykedő dolgozókat fontos meggyőzni, hogy egy másfajta művészetnek, az olvasás nemes művészetének is hódoljanak. A műkedvelő művészeti mozgalom egyes ágaiban tevékenykedő tagok sokszor félreismerik saját művészi kedvtelésüket, és azt hiszik, hogy az pótolja a kultúra minden más területéről származó élményeket. A művelődési otthon igazgatójának fontos feladata — persze a csoportok vezetőinek segítségével —, hogy a nevelő munka során megoldja ezt a kezdetben kissé nehéz, de cseppet sem hálátlan feladatot. A különféle *fejtőő játékok*, „kíváncsiak klubja” rendezvények ismeretterjesztő vonatkozásait ismerjük. A könyvtáros feladata, hogy az ilyen foglalkozásokhoz készítsen ajánló jegyzéket. Egy-egy izgalmas kérdéscsoport közelebbi megismerésének vágya elegendő alap arra, hogy a fejtőő és „kíváncsiak” legtöbbször rendszeres olvasót neveljünk.

A népművelők tudják, hogy egy-egy nagy film, vagy TV-játék, színházi előadás (Háború és béke, Nyomorultak, Részeg eső, Rozsdatemető) hatására mennyi új érdeklődő is jelentkezik a könyvtárakban. A moziban, TV-ben, színházban látott művet a közönség szívesen elolvassa. Járási székhelyeink némelyikén a mozi és könyvtár a művelődési házban van. A könyvtár tennivalója tehát önként adódik.

A filmnél is nagyobb népszerűsítő ereje van a személyes találkozásnak. Ország-szerte szinte hagyományossá váltak az *író-olvasó találkozók*, az irodalmi estek, ankétok, irodalmi fejtőő. Ezek inkább könyvtári feladatnak látszanak, mégis elképzelhetetlenek a művelődési otthon szervező tevékenysége nélkül. A művelődési házak szervezhetnek *könyvbarátok körét, irodalmi szakköröket* is. A ház és a könyvtár közösen vezethetné ezeket a köröket. Programjuknak nem kellene kizárólag a könyvtárra szorítkoznia, mert a könyvismertetések, felolvasások, vitákon kívül ismeretterjesztő kirándulások, színház- és tárlatlátogatások, mősoros klubestek is szerepelhetnek a szakkör tervében.

Figyelembe véve a könyvgyűjtők szenvedélyét, a művelődési ház vezetőinek és a könyvtárosoknak foglalkozniuk kellene nemcsak a gyufacímke-, szalvéta-, bélyeggyűjtők klubjának létrehozásával, de a *könyvgyűjtők klubjával* is. A városokban, de a községekben is, *egyre több könyvgyűjtő ember él, hasznos volna hát klubokba tömöríteni a könyvtáros, vagy irodalomtanár vezetésével az érdeklődőket.*

Befejezésül még annyit: az új népművelési szemlélet kialakítása ne tisztán a művelődési ház és könyvtár együttműködését érintse, hanem a közös programokon

felül a mezőgazdasági, ipari szakpropaganda szerveivel való együttműködésre is adjon biztosítékot, mindkét intézmény vegye igénybe a különféle társadalmi és tömegszervezetek segítőkészségét is. A felsorolt lehetőségek azt mutatják, ha a két intézmény hivatását be akarja tölteni, kötelessége élni ezekkel a lehetőségekkel.

Tóth József

A könyvtár és a művelődési ház együttműködése Diósgyőrött

Sok helyen olvashattuk, sokszor elhangzott már az a megállapítás, hogy kisebb városokban, községekben a művelődési házban legcélszerűbb elhelyezni a könyvtárat. Az együttműködés lehetőségei szinte kimeríthetetlenek. Nem akarom ismételni mások megállapításait, inkább arról írok pár sort, hogyan alakult a gyakorlatban a Miskolci Városi Könyvtár Ady Endre Könyvtárának és a III. kerületi Ady Endre Művelődési Háznak a kapcsolata. A III. kerület, a régi Diósgyőr a hozzáépült Kilián-lakóteleppel együtt a város egyik legnagyobb lélekszámú kerülete lett. Ez a felduzzadt városrész távol esik a központtól. A régi, földszintes művelődési otthon nem tudta kielégíteni a megnövekedett igényeket. Erre jellemző példának a könyvtár elhelyezését hozom fel: egy 6×4 méteres helyiségben volt összeszűfelve 11 000 kötet könyv. 1964 júniusában azonban elkészült a művelődési ház korszerű, új épülete. Ebben a könyvtár valóban központi helyre került; az emeleten elhelyezett üvegfalás termet kapta meg. A könyvtár új elhelyezésével mindazok a feladatok, melyek a régi művelődési házban megvoltak, nemcsak megnövekedtek, kiszélesedtek, hanem megvalósításukra is jobb feltételek teremődtek. A hónapról hónapra változó rendezvények, a különböző szakkörök munkája új és új alkalmakat ad az együttműködésre a könyvtár és a művelődési ház között. Az épületben az olvasókon kívül sok más ember is megfordul. Könyvtáros számára izgalmas feladat ezekből az emberekből mind többet megnyerni olvasónak.

A művelődési ház havi programjának összeállításában a könyvtáros is részt vesz. Javaslatát alapján iktatják be az irodalmi rendezvényeket. Az előadót, közreműködőket a könyvtáros javaslatára alapján a művelődési ház kéri fel. Helyiséget, világítást, fűtést, ruhatárost stb. is a könyvtár ad.

Természetesen a közönség szervezésünk szintén összefonódik. Minden másort propagálunk a könyvtárban is. (Pl.: a kölcsönzött könyvekhez mellékeljük a meghívókat, feltűnő helyen plakátot helyezünk el.) Szerepet vállalunk a szervezésben, hiszen naponta 100—150 ember is megfordul a könyvtárban. A művelődési ház plakátjain, zsebműsorain, röpcéduláin mindig ismerteti nyitvatartásunkat és a könyvtári szolgáltatásokat. Az épület különböző helyiségeiben kiállításaink vannak. Ezek elsősorban a havi műsorhoz igazodnak. Az irodalmi, mezőgazdasági előadásokhoz, bírósági jegyzetekhez, külpolitikai összefoglalókhöz pár nappal előbb kiteszik a megfelelő könyvet. Így az érdeklődők, mielőtt az előadásra bemennének, rövid tájékoztatást kapnak a témáról; az előadás után pedig kikölcsönöznek egy-egy könyvet, hogy alaposabban utánanézzenek az őket érdeklő kérdéseknek. Am nemcsak kiállításokkal hívjuk fel a rendezvények látogatóinak figyelmét a könyvre, illetve a könyvtárra: megkérjük az előadót, hogy pár szóval ismertesse azokat a műveket, melyek a témával foglalkoznak. (Pl. megyénk irodalmi hagyományairól, a szőlőművelésről szóló előadások utáni napon minden kiállított könyvet kikölcsönöztünk.)

A klubtagok, biliárdozó fiatalok közül sokan nézik a TV műsorát. Hetenként kis ajánló könyvjegyzéket gépelünk a műsorhoz, melyet kartonlapra ragasztunk, és a TV-készülék mellé teszünk. Egy-egy TV-adás sikerét az illető könyvek gyakori kéréséből is lemérhetjük.

Hogyan segítjük a szakkörök munkáját?

A foto-, mezőgazdasági, eszperantó, csillagászati szakköröknek adjuk a legtöbb segítséget. (Az énekkarnál, tánckarnál kevesebb erre az alkalom.) A szakkörvezetőkkel megbeszéljük, hogy az őket érdeklő könyvekből hány példányt rendeljünk. Folyóiratainkat (Foto, Búvár, Kertészet és Szőlészet stb.) rendszeresen kölcsönözzük foglalkozásaikra. Jegyzékbe foglaltunk minden könyvet, mely állományunkban megtalálható, és amelyet az illető szakkör felhasználhat munkájához. A legtöbb címleírás-hoz rövid annotációt is adunk. Tapasztalataink szerint nagyon jól beváltak ezek a kis ajánló jegyzékek.

Ebben a kis cikkben a közelmúlt és a jelen tapasztalatairól írtam. A későbbiekben bizonyára még eredményesebb együttműködésről számolhatok be, hiszen nap mint nap több alkalom nyílik a könyvtárban és a művelődési házban folyó munka egybehangolására.

Kopasz Erzsébet